

ΑΝΩΤΑΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΚΥΠΡΟΥ

(ΠΡΟΣΦΥΓΗ 4/2021)

Αναφορικά με το Άρθρο 139 του Συντάγματος.

24 Ιανουαρίου, 2022

[ΛΙΑΤΣΟΣ, ΣΤΑΜΑΤΙΟΥ, ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, ΨΑΡΑ-ΜΙΛΤΙΑΔΟΥ,
ΜΑΛΑΧΤΟΣ, ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΥ – ΑΝΔΡΕΟΥ,
ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ, ΣΑΝΤΗΣ, Δ/στές]

ΓΕΝΙΚΟΣ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ,

Αιτητής

ΚΑΙ

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΩΝ,

Καθ' ης η αίτηση.

Γ. Σαββίδης, Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας με Ελ.
Ζαχαριάδου, Εισαγγελέα της Δημοκρατίας, για τον Αιτητή.
Χρ. Κληρίδης, για την Καθ' ης η αίτηση.

ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ: Η ομόφωνη απόφαση του Δικαστηρίου
θα δοθεί από τον Λιάτσο, Δ.

Α Π Ο Φ Α Σ Η

ΛΙΑΤΣΟΣ, Δ.: Το Άρθρο 139 του Συντάγματος συνιστά τη βάση της παρούσας προσφυγής. Η εν λόγω συνταγματική διάταξη δίδει αρμοδιότητα στο Ανώτατο Δικαστήριο «..... να αποφασίζει οριστικά και αμετάκλητα επί κάθε προσφυγής που αφορά σε σύγκρουση ή αμφισβήτηση εξουσίας ή αρμοδιότητας που εγείρεται μεταξύ της Βουλής των Αντιπροσώπων και των Κοινοτικών Συλλελεύσεων (οι τελευταίες όπως υπήρχαν με την εγκαθίδρυση της Δημοκρατίας) ή οποιασδήποτε από αυτές, καθώς επίσης και μεταξύ οιασδήποτε οργάνων ή αρχών της

Δημοκρατίας» (ΑΤΗΚ ν. Επιτρ. Ρύθμισης Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων κ.ά. (2005) 3 ΑΑΔ 20).

Τα κρίσιμα για την υπόθεση γεγονότα έχουν ως ακολούθως:

Την 7.9.2020 δημοσιεύθηκε στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας Αρ. 5352 η ΚΔΠ 406/2020, που προνοούσε για τον διορισμό από τον Γενικό Εισαγγελέα ερευνητικής επιτροπής (η Επιτροπή), σε σχέση με κατ' εξαίρεση πολιτογραφήσεις αλλοδαπών επενδυτών που έλαβαν χώραν. Ακολούθησε δημόσιος διάλογος, στον οποίο συμμετείχαν διάφοροι φορείς και άλλα άτομα, σε σχέση με το ζήτημα της δημοσιοποίησης του πορίσματος. Στις 22.4.2021 η Βουλή των Αντιπροσώπων συζήτησε το όλο θέμα και προχώρησε στην έκδοση Απόφασης για δημοσίευση του Ενδιάμεσου Πορίσματος της Επιτροπής (η Απόφαση). Προς υλοποίηση, ο Γενικός Διευθυντής της Βουλής των Αντιπροσώπων, στις 26.4.2021, απέστειλε την ακόλουθη επιστολή προς τον Διευθυντή Κυβερνητικού Τυπογραφείου:

«Αποστέλλονται τρία αντίγραφα της Απόφασης της Βουλής των Αντιπροσώπων που εγκρίθηκε στις 22 Απριλίου 2021, αναφορικά με την Δημοσίευση του Ενδιάμεσου Πορίσματος της Ερευνητικής Επιτροπής των Κατ' Εξαιρεση Πολιτογραφήσεων Αλλοδαπών Επενδυτών και Επιχειρηματιών, για σκοπούς δημοσίευσής της στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας δυνάμει του Άρθρου 52 του Συντάγματος.»

Η Απόφαση, όπως δημοσιεύθηκε την 10.5.2021 στην Επίσημη Εφημερίδα της Κυπριακής Δημοκρατίας Αρ. 4134, έχει ως εξής:

«Αριθμός 6

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΩΝ ΓΙΑ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ ΤΟΥ ΕΝΔΙΑΜΕΣΟΥ ΠΟΡΙΣΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΩΝ ΚΑΤ' ΕΞΑΙΡΕΣΗ ΠΟΛΙΤΟΓΡΑΦΗΣΕΩΝ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΕΠΕΝΔΥΤΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΩΝ

ΕΠΕΙΔΗ, με τροποποίηση η οποία επήλθε στον περί Ερευνητικών Επιτροπών Νόμο (Κεφ. 44) στις 26 Νοεμβρίου 2011 [Αρ. Νόμου 119(Ι) του 2011], κατέστη σαφής η πρόθεση του νομοθέτη για δημοσιοποίηση του πορίσματος κάθε διοριζόμενης βάσει των διατάξεων του εν λόγω Νόμου ερευνητικής επιτροπής, με εξαίρεση τα μέρη τέτοιου πορίσματος/έκθεσης τα οποία ενδέχεται να θέτουν σε κίνδυνο την εθνική ασφάλεια του κράτους, οπότε σε τέτοια περίπτωση το πλήρες κείμενο τοιούτου πορίσματος/έκθεσης υποβάλλεται και στον Πρόεδρο της Βουλής των Αντιπροσώπων,

ΚΑΙ ΕΠΕΙΔΗ, ο Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας, κατά τον υπ' αυτού διορισμό ερευνητικής επιτροπής, καλουμένης «Ερευνητική Επιτροπή των Κατ' Εξαιρέση Πολιτογραφήσεων Αλλοδαπών Επενδυτών και Επιχειρηματιών» (εφεξής «Ερευνητική Επιτροπή»), δεν περιέβαλε αυτήν με εξουσία δημοσιοποίησης του πορίσματός της,

ΚΑΙ ΕΠΕΙΔΗ, στις 16 Απριλίου 2021, η Ερευνητική Επιτροπή παρέδωσε στον Γενικό Εισαγγελέα της Δημοκρατίας το καλούμενο ενδιάμεσο πόρισμα/έκθεση, στο οποίο, όπως από την ίδια έχει ανακοινωθεί, παρατίθενται στατιστικά στοιχεία αναφορικά με παράνομες πολιτογραφήσεις, ήτοι για εκείνες τις πολιτογραφήσεις που κατά την κρίση της εγκρίθηκαν καθ' υπέρβαση του εξουσιοδοτικού Νόμου και οι οποίες ανέρχονται στο 51,81% του συνόλου των υπό διερεύνηση υποθέσεων, καθώς και για εκείνες τις περιπτώσεις που παρότι ευρίσκονται εντός του ορθού νομικού πλαισίου, εν τούτοις δεν πληρούν τα κριτήρια και όρους που ίσχυαν κατά τον ουσιώδη χρόνο,

ΚΑΙ ΕΠΕΙΔΗ, στο καλούμενο ενδιάμεσο πόρισμα της Ερευνητικής Επιτροπής, όπως από την ίδια έχει ανακοινωθεί, επισημαίνονται, επίσης, ενδεχόμενες ποινικές, πειθαρχικές και διοικητικές ευθύνες οι οποίες πρέπει να διερευνηθούν από τις αρμόδιες αρχές,

ΚΑΙ ΕΠΕΙΔΗ, ο Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας, όπως και ο Βοηθός Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας ως διατελέσαντα μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου, συμμετείχαν στη λήψη αποφάσεων για παράνομες πολιτογραφήσεις, εκ των πραγμάτων και συνεπεία της εν λόγω συμμετοχής αποστερούμενοι της αντικειμενικής αμεροληψίας στη λήψη των σχετικών αποφάσεων,

ΚΑΙ ΕΠΕΙΔΗ, για τους ίδιους πιο πάνω λόγους, ο Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας όπως και ο Βοηθός Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας κωλύονται από του να λάβουν απόφαση ως προς τον χρόνο και τρόπο δημοσιοποίησης του

καλούμενου ενδιάμεσου πορίσματος, όπως και του μετέπειτα τελικού πορίσματος,

Για όλους αυτούς τους λόγους,

Η Ολομέλεια του σώματος, με την παρούσα Απόφασή της, η οποία λαμβάνεται δυνάμει των διατάξεων του Άρθρου 78.1 του Συντάγματος

- α. καλεί τόσο τον Γενικό Εισαγγελέα της Δημοκρατίας όσο και τον Βοηθό Γενικό Εισαγγελέα της Δημοκρατίας, να σεβαστούν τις γενικά παραδεκτές αρχές δεοντολογίας που διέπουν τα δημόσια αξιώματα, απέχοντας από την αξιολόγηση του καλούμενου ενδιάμεσου πορίσματος, κατ' επέκταση δε από την αξιολόγηση του τελικού πορίσματος της Ερευνητικής Επιτροπής και, κατ' αναλογίαν, από την αξιολόγηση των ήδη δημοσιευθεισών εκθέσεων της Ελεγκτικής Υπηρεσίας που παραπέμπουν σε ενδεχόμενες ποινικές ευθύνες, μεταξύ άλλων, και των μελών του Υπουργικού Συμβουλίου όσον αφορά πολιτογραφήσεις,
- β. καλεί τον Γενικό Εισαγγελέα της Δημοκρατίας και την ίδια την Ερευνητική Επιτροπή να προχωρήσουν, αμέσως, στη δημοσιοποίηση του καλούμενου ενδιάμεσου πορίσματος,
- γ. καλεί το Ανώτατο Δικαστήριο, ως τον ύψιστο θεματοφύλακα του Συντάγματος της Κυπριακής Δημοκρατίας, όπως σε περίπτωση άρνησης και/ή παράλειψης του Γενικού Εισαγγελέα της Δημοκρατίας ή του Βοηθού Γενικού Εισαγγελέα της Δημοκρατίας να ενεργήσουν, σύμφωνα με τους κανόνες δεοντολογίας που αρμόζουν στο υψηλό αξίωμα της θέσης τους, να ενεργήσει αυτεπάγγελα κατά την προβλεπόμενη συνταγματικά διαδικασία.»

Αντιδρώντας, ο Έντιμος Γενικός Εισαγγελέας, καταχώρησε την υπό κρίση προσφυγή, αξιώνοντας από το Δικαστήριο δήλωση ότι είναι άκυρη και άνευ νομικού αποτελέσματος η Απόφαση, ως ληφθείσα χωρίς εξουσία ή/και αρμοδιότητα ή/και ως αντιβαίνουσα των Άρθρων 30, 35, 61, 78, 112, 113, 114 και 179 του Συντάγματος ή/και της Αρχής της Διάκρισης των Εξουσιών ή/και του Άρθρου 7 του περί Ερευνητικών Επιτροπών Νόμου, Κεφ. 44, ή/και του Δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή/και ως δημοσιευθείσα κατά παράβαση του Άρθρου 52 του Συντάγματος.

Οι θέσεις του Γενικού Εισαγγελέα προς στήριξη της προσφυγής του κινούνται σε δύο βασικούς άξονες. Αφενός αμφισβητεί ότι η Βουλή των Αντιπροσώπων είχε την εξουσία να ψηφίσει την προσβαλλόμενη απόφαση ή και να προβεί σε ενέργειες για την άνευ της εμπλοκής του Προέδρου της Δημοκρατίας, ως το Άρθρο 52 του Συντάγματος διαλαμβάνει, δημοσίευσή της στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας και, αφετέρου, προβάλλει ότι η Βουλή των Αντιπροσώπων, με την ψήφιση και δημοσίευση της Απόφασης, έρχεται σε

σύγκρουση με τις εξουσίες και/ή καθήκοντα του Γενικού Εισαγγελέα, όπως αυτά καθορίζονται στο Σύνταγμα ή και το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ο ευπαίδευτος συνήγορος της Βουλής των Αντιπροσώπων εγείρει σειρά προδικαστικών ενστάσεων. Εισηγείται ότι η αίτηση/προσφυγή είναι καταχρηστική, καθότι προηγήθηκε η καταχώρηση άλλης, της 2/2021, μεταξύ των ιδίων διαδικών και με το ίδιο αντικείμενο, εκκρεμούσης της οποίας καταχωρήθηκε η παρούσα, περαιτέρω ότι ο Γενικός Εισαγγελέας δεν είναι «όργανο» ή «αρχή» της Δημοκρατίας, κατά το **Άρθρο 139** του **Συντάγματος**, ότι ουδεμία σύγκρουση ή αμφισβήτηση εξουσίας ή αρμοδιότητας εν τη εννοία της πιο πάνω συνταγματικής πρόνοιας υφίσταται, αλλά και ότι στην υπό εξέταση διαδικασία δεν υπάρχει «απόφαση» της Βουλής των Αντιπροσώπων, ως ορίζει το **Άρθρο 139** και δη η παράγραφος 5 αυτού. Επί της ουσίας θέτει ότι η ληφθείσα Απόφαση κινείται εντός των αρμοδιοτήτων και εξουσίας της Βουλής των Αντιπροσώπων και ότι πρόκειται για μία πολιτικής φύσεως πράξη από το νομοθετικό σώμα επί ζητήματος δημοσίας

συζήτησης και διαλόγου. Είναι η καταληκτική εισήγησή του ότι στην προκειμένη περίπτωση δεν παρατηρείται ούτε επέμβαση, ούτε υπαρπαγή εξουσίας ή αρμοδιότητας, ούτε σύγκρουση, αλλά «υγιής πολιτική κριτική σε ένα δημοκρατικό πολίτευμα» και συνεπώς «... τα επικαλούμενα από τον αιτητή άρθρα του Συντάγματος δεν έχουν εφαρμογή υπό τας περιστάσεις στην παρούσα υπόθεση καμία παραβίαση της αρχής της διάκρισης των εξουσιών δεν καταδεικνύεται, ούτε και παραβίαση του περι Ερευνητικών Επιτροπών Νόμου.»

Προέχει η εξέταση των προδικαστικών ενστάσεων, μέρος των οποίων καλύπτει τις προϋποθέσεις ενεργοποίησης του **Άρθρου 139** του **Συντάγματος** και, συνακόλουθα, την αρμοδιότητα παρέμβασης του Ανωτάτου Δικαστηρίου.

Η προβολή καταχρηστικής συμπεριφοράς εδράζεται στο γεγονός ότι ο Γενικός Εισαγγελέας, αμέσως μετά την έκδοση της υπό εξέταση Απόφασης και προτού αυτή δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα, προχώρησε με την καταχώρηση της προσφυγής 2/2021, με το ίδιο, εν πολλοίς, περιεχόμενο, ως η

παρούσα. Ακολούθησε η δημοσίευση της Απόφασης στην Επίσημη Εφημερίδα και στη συνέχεια, εκκρεμούσης της προσφυγής 2/2021, καταχωρήθηκε τόσο η παρούσα όσο και η προσφυγή 3/3021 εκ μέρους του Βοηθού Γενικού Εισαγγελέα. Στις 31.5.2021, όταν και οι τρεις προσφυγές ήταν ενώπιον του Δικαστηρίου, ο Γενικός Εισαγγελέας, σημειώνοντας ότι με τη δημοσίευση εντοπίζεται επιπρόσθετη συνταγματική εκτροπή, λόγω της παράκαμψης του Προέδρου της Δημοκρατίας, κατά τα διαλαμβανόμενα στο **Άρθρο 52 του Συντάγματος**, ζήτησε την άδεια του Δικαστηρίου για απόσυρση της προσφυγής 2/2021 και παροχή περαιτέρω οδηγιών ως προς τις προσφυγές 3/2021 και 4/2021. Ο κ. Κληρίδης, σημειώνοντας ότι δεν είχε καταχωρηθεί ακόμη ένσταση εκ μέρους της Βουλής των Αντιπροσώπων στη 2/2021, ανέφερε ότι δεν έχει οποιοδήποτε λόγο στην απόσυρσή της και επιφύλαξε τα δικαιώματά του ως προς το καταχρηστικό των υπόλοιπων προσφυγών.

Τα Δικαστήρια έχουν τη διακριτική ευχέρεια να αναστείλουν ή να απορρίψουν μια υπόθεση, όταν αυτή συνιστά κατάχρηση της δικαστικής διαδικασίας. Η εξουσία αυτή θα πρέπει να

ασκείται με φειδώ και σε εξαιρετικές περιπτώσεις. Τέτοια κατάχρηση μπορεί να προσλάβει πολλές μορφές και ανάλογα ευρεία είναι και η δικαιοδοσία του Δικαστηρίου για την παρεμπόδισή της. Η επιδίωξη όμοιων σκοπών με την υιοθέτηση παράλληλων ένδικων μέσων, εμπίπτει στα πλαίσια καταχρηστικής συμπεριφοράς και ελέγχεται από το Δικαστήριο, όπως και γενικότερα η πολλαπλότητα των διαδικασιών για την επίτευξη του ίδιου στόχου.

Τα ενώπιόν μας δεδομένα, δεν παρέχουν έρεισμα προς αποδοχή της υποβληθείσας εισήγησης περί καταχρηστικών ενεργειών. Ο Εντιμος Γενικός Εισαγγελέας επέλεξε, προς αποφυγή παράλληλης προώθησης δύο διαδικασιών, την απόσυρση, στο πρώτο στάδιο, της Προσφυγής Αρ. 2/2021, προωθώντας την παρούσα προς επίλυση των επίδικων ζητημάτων. Πλέον σημαντικό, είναι το γεγονός ότι η υπό κρίση περίπτωση καλύπτει ευρύτερο φάσμα επίδικων ερωτημάτων και, πιο συγκεκριμένα, το σοβαρό θέμα που προέκυψε με τη δημοσίευση της Απόφασης στην Επίσημη Εφημερίδα, ζήτημα άμεσα συνυφασμένο με τα διαλαμβανόμενα στα **Άρθρα 52** και

82 του υπέρτατου νόμου, τα οποία και θα απασχολήσουν στη συνέχεια.

Η δεύτερη προδικαστική ένσταση αφορά το καίριο ζήτημα του κατά πόσον, στο πρόσωπο του Γενικού Εισαγγελέα, ικανοποιείται η βασική προϋπόθεση ενεργοποίησης της συνταγματικής πρόνοιας του **Άρθρου 139**, ήτοι κατά πόσον κατατάσσεται ως «όργανο» ή «αρχή» εν τη εννοία της υπό αναφορά διάταξης.

Εισηγείται ο ευπαίδευτος συνήγορος της Καθ' ης η Αίτηση ότι, κατά τα προβλεπόμενα στα **Άρθρα 113 και 114** του **Συντάγματος**, ο Γενικός Εισαγγελέας προΐσταται της ανεξάρτητης Νομικής Υπηρεσίας της Δημοκρατίας και, ως εκ τούτου, παρά τις εξουσίες που του αποδίδονται και κατά ταυτόσημο τρόπο με τις άλλες ανεξάρτητες υπηρεσίες (την Κεντρική Τράπεζα και την Ελεγκτική Υπηρεσία), αρχή ή όργανο είναι η Νομική Υπηρεσία. Συνεπώς, ο Γενικός Εισαγγελέας δεν νομιμοποιείται να προσφύγει ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου δυνάμει του **Άρθρου 139**.

Το δικαιοδοτικό αυτό θέμα, αποτέλεσε αντικείμενο εξέτασης σε σειρά από αποφάσεις του Ανωτάτου Δικαστηρίου.

Ο όρος «όργανο» ή «αρχή της Δημοκρατίας», όπως εντοπίζεται στην απόφαση **Δημοτικό Συμβούλιο Γεροσκήπου κ.ά. (1996) 3 ΑΑΔ 389**, περιλαμβάνει «..... σώμα οργανικά συγκροτημένο, το οποίο ασκεί πολιτειακή εξουσία σε ένα ή περισσότερους τομείς της κρατικής λειτουργίας.».

Στην απόφαση της Πλήρους Ολομέλειας **ΑΤΗΚ (αυτώτερω)**, παρατίθενται τα ακόλουθα:

«Η ερμηνεία του άρθρου αυτού, με αναφορά σε όλες τις πτυχές των προνοιών του, αποτέλεσε αντικείμενο εξέτασης πολύ γρήγορα μετά την εγκαθίδρυση της Κυπριακής Δημοκρατίας. Η συζήτηση έγινε σε σειρά υποθέσεων, στις οποίες οι αποφάσεις καταλαμβάνουν σχεδόν ολόκληρο τον 5ον τόμο των αποφάσεων του Ανωτάτου Συνταγματικού Δικαστηρίου. Η πρώτη απόφαση είναι: *The Turkish Communal Chamber, and/ through its Social and Municipal Affairs Office And The Council of Ministers*, p.59, και η δεύτερη: *Dr. Fuat Celaledin and others And 1. The Council of Ministers and others*, p.102. Σ' αυτή την τελευταία υιοθετήθηκε από το Δικαστήριο ο πιο κάτω ορισμός του οργάνου ή αρχής της Δημοκρατίας, που έκτοτε

ουσιαστικά ακολουθείται σε όλες τις μεταγενέστερες αποφάσεις του Ανωτάτου Δικαστηρίου.

"In the opinion of the majority of the court (hereinafter referred to as "the Court") the five Applicants, who are named in the title of this Case, are not, in their capacities "as members of the Turkish Community and as inhabitants of the town of Nicosia", an organ or authority in the sense of Article 139 because, organs or authorities, in the aforesaid sense, are specific juridical creations bearing the features of individual and concrete organic institutions of government and functioning for and on behalf of a primary legal entity, such as the Republic of Cyprus, of which they are organs or authorities in the ordinary meaning of such terms".

(η υπογράμμιση δική μας. Ακολουθεί μετάφραση)

«Κατά τη γνώμη της πλειοψηφίας του Δικαστηρίου (στα επόμενα θα αναφέρεται ως «το Δικαστήριο») οι πέντε Αιτητές, που αναφέρονται στον τίτλο αυτής της Υπόθεσης, δεν είναι, με την ιδιότητα τους «ως μέλη της Τουρκικής Κοινότητας και ως κάτοικοι της πόλης της Λευκωσίας» όργανο ή αρχή, μέσα στην έννοια του άρθρου 139 γιατί, όργανα ή αρχές, μέσα στην πιο πάνω έννοια, είναι ειδικά δημιουργήματα του νόμου που έχουν τα χαρακτηριστικά ξεχωριστών και συγκροτημένων οργανικά θεσμών της κυβέρνησης, που λειτουργούν για και εκ μέρους μιας κατά κύριο λόγο νομικής προσωπικότητας, όπως η Δημοκρατία της Κύπρου στην οποία είναι όργανα ή αρχές με τη συνήθη έννοια αυτών των όρων.»

Στην πιο πρόσφατη επί του θέματος απόφαση της Πλήρους Ολομέλειας **Υποδιοικητής της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου v. Προέδρου της Δημοκρατίας (2013) 3 ΑΑΔ 731,**

εξετάστηκε και πάλιν η έννοια των υπό συζήτηση όρων, σε συσχέτιση με την προηγηθείσα νομολογία. Παραθέτουμε το σχετικό απόσπασμα:

«Ορισμός των όρων «όργανο» και «αρχή» δεν δίδεται στο Σύνταγμα, έχουν όμως οι όροι εξετασθεί στη νομολογία. Στην υπόθεση **Celaledin a.o. v. The Council of Ministers a.o., 5 R.S.C.C. 102**, η έννοια των όρων «αρχή» και «όργανο» ήταν το επίδικο θέμα, με αναφορά στην όλη νομιμοποίηση του αιτούντος, ελέχθησαν δε τα ακόλουθα σχετικά (σ. 105):

«.. organs or authorities, in the aforesaid sense, are specific juridical creations bearing the features of individual and concrete organic institutions of government and functioning for and on behalf of a primary legal entity, such as the Republic of Cyprus, of which they are organs or authorities in the ordinary meaning of such terms.»

Εκρίθη λοιπόν ότι οι Αιτητές, υπό την ιδιότητά τους ως μέλη της Τουρκικής Κοινότητας και κάτοικοι της Λευκωσίας, δεν συνιστούσαν «αρχή» ή «όργανο» στα πλαίσια του Άρθρου 139.

Στη **Muderrisoglou a.o. v. The Council of Ministers, 5 R.S.C.C. 130**, εκρίθη ότι οι Αιτητές, υπό την ιδιότητά τους ως Βουλευτές, δεν ήσαν όργανο εν τη εννοία του Άρθρου 139, παρατηρώντας (σ. 132) ότι:

«... but they form, instead, a part of such an organ, viz. a part of the House of Representatives.»

Ήταν με αναφορά στα ανωτέρω λεχθέντα στη **Celaledin** που στην **Αυτοκέφαλος Ανωτάτη Ορθόδοξος και Αποστολική Εκκλησία της Κύπρου v. Βουλής των Αντιπροσώπων (Αρ. 4), (1990) 3 Α.Α.Δ. 338**, εθεωρήθη ότι (σ. 351):

«Τα χαρακτηριστικά τα οποία συνιστούν αρχή, με την έννοια του όρου στο Άρθρο 139, είναι:-

- Να είναι θεσμοποιημένη αρχή.
- Να ασκεί κρατική πολιτειακή εξουσία.
- Να είναι νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου.»

Εκρίθη λοιπόν ότι η Εκκλησία δεν πληρούσε τις προϋποθέσεις αυτές, παρατηρώντας ότι (σ. 356):

«Με βάση τα πιο πάνω, η Ορθόδοξη Εκκλησία της Κύπρου δεν είναι δημιούργημα ή/και δεν έχει υπόσταση θεσμοποιημένη από το Σύνταγμα ή το Νόμο, αλλά είναι ιδιάζων οργανισμός ιδιωτικού δικαίου. Δεν είναι όργανο κυβερνήσεως, ούτε ενεργεί για τη Δημοκρατία. Δεν έχει, ούτε ασκεί κρατική πολιτειακή εξουσία, ούτε υπόκειται στον κρατικό έλεγχο. Ως εκ τούτου δεν είναι «αρχή εν τη Δημοκρατία», με την έννοια του όρου στο εδάφιο 3(δ) του Άρθρου 139 του Συντάγματος και δε νομιμοποιείται στην άσκηση προσφυγής κάτω από το Άρθρο αυτό.»

Κάνοντας αναφορά στην πιο πάνω νομολογία, το Ανώτατο Δικαστήριο στην υπόθεση **Δημοτικό Συμβούλιο Γεροσήπου κ.ά. ν. Υπουργικού Συμβουλίου κ.ά. (1996) 3 Α.Α.Δ. 359** παρατήρησε ότι (σ. 396):

«Ο όρος «όργανο» ή «αρχή της Δημοκρατίας » περιλαμβάνει σώμα οργανικά συγκροτημένο, το οποίο ασκεί πολιτειακή εξουσία σε ένα ή περισσότερους τομείς της κρατικής λειτουργίας.»

Να σημειωθεί ότι στην υπόθεση εκείνη εθεωρήθη δεδομένο ότι οι Δήμοι συνιστούν όργανο της Δημοκρατίας.

Αναφορά μπορεί να γίνει και στην υπόθεση **Αρχή Τηλεπικοινωνιών Κύπρου ν. Επιτρόπου Ρύθμισης Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων κ.ά. (2005) 3**

Α.Α.Δ. 20, στην οποία εκρίθη ότι οι διάδικοι ήσαν όργανα της Δημοκρατίας.»

Στη βάση του πιο πάνω νομολογιακού υποβάθρου, η Πλήρης Ολομέλεια έκρινε ότι ο Υποδιοικητής της Κεντρικής Τράπεζας δεν μπορεί να θεωρείται, για σκοπούς του Άρθρου 139, όργανο ή αρχή της Δημοκρατίας καθότι η ιδιότητά του ως ανεξάρτητου αξιωματούχου δεν του προσέθετε αφ' εαυτής την ιδιότητα του «οργάνου» ή «αρχής». Κρίθηκε ότι στην περίπτωση της Κεντρικής Τράπεζας αυτή είναι η θεσμοθετημένη αρχή που, ως πρόσωπο δημοσίου δικαίου, και δη δυνάμει του Συντάγματος, ασκεί τη σχετική πολιτειακή εξουσία. Αυτής είναι οι αποφάσεις που δεσμεύουν την πολιτεία και υπόκεινται σε ανάλογο έλεγχο.

Ο Γενικός Εισαγγελέας έχει την εξουσία να ασκεί και γενικώς να χειρίζεται οποιαδήποτε ποινική δίωξη (**Άρθρο 113.2 του Συντάγματος**), όπως σημειώνεται και στην απόφαση της Πλήρους Ολομέλειας σε αναφορά με την **Αίτηση του Γενικού Εισαγγελέα της Δημοκρατίας για απόλυση του Βοηθού Γενικού Εισαγγελέως, Αίτηση 1/2015, ημερ. 24.9.2015,**

όπου χαρακτηρίζεται ο Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας, «ως ο και' εξοχήν αρμόδιος για την προάσπιση του δημοσίου συμφέροντος και της νομιμότητας».

Το ιδιόμορφο του θεσμού του Γενικού Εισαγγελέα της Δημοκρατίας στην Κύπρο εντοπίζεται και από τον Δικαστή Στυλιανίδη στην προσφυγή *Γιάλλουρος ν. Συμβουλίου Αποχετεύσεων Λευκωσίας (1990) 3 ΑΑΔ 3532*, όπου αναγράφεται, χαρακτηριστικά:

«Ο θεσμός του Γενικού Εισαγγελέα στη Δημοκρατία της Κύπρου είναι ολότελα διαφορετικός από παρόμοιο θεσμό σε άλλες χώρες. Ο Γενικός Εισαγγελέας είναι ανεξάρτητος Αξιωματούχος της Δημοκρατίας, υπηρετεί με τους ίδιους όρους όπως οι Δικαστές του Ανωτάτου Δικαστηρίου και δεν είναι δυνατό να απολυθεί, εκτός μόνο με τους όρους και εγγυήσεις που απολύεται Δικαστής του Ανωτάτου Δικαστηρίου. Η αντιμισθία του δεν υπόκειται στην ψήφο της Βουλής των Αντιπροσώπων και αποτελεί αυτόματη χρέωση του Πάγιου Ταμείου της Δημοκρατίας - (Άρθρο 112 του Συντάγματος).

Η άσκηση της εξουσίας του Γενικού Εισαγγελέα δεν υπόκειται, ούτε σε κοινοβουλευτικό, ούτε σε δικαστικό έλεγχο - (βλ. *The Republic and Charalambos Zacharia, Ypsonas* 2 R.S.C.C. 1· *Charilaos Xenophontos and The Republic (Minister of Interior)* 2 R.S.C.C. 89· *Police v. Athienitis* (1983) 2 C.L.R. 194· *Yiannakis P. Ellinas v. The Republic* (1989) 1 C.L.R. 17).

Ο Γενικός Εισαγγελέας είναι ο νομικός σύμβουλος της Δημοκρατίας. Έχει αποκλειστική αρμοδιότητα για τις ποινικές διώξεις, χωρίς κανένα συνταγματικό περιορισμό, εκτός βέβαια της ποινικής δίωξης του Προέδρου ή του Αντιπροέδρου της Δημοκρατίας για έσχατη προδοσία, που μπορεί να ασκηθεί μόνο ύστερα από σχετικό ψήφισμα της Βουλής των Αντιπροσώπων, σύμφωνα με το Άρθρο 45.2 του Συντάγματος.

Ο Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας ασκεί τις εξουσίες που του κορρηγεί το Άρθρο 113.2 του Συντάγματος, σχετικά με τις ποινικές διώξεις, "κατά την κρίσιν του και προς το δημόσιον συμφέρον". Κινεί, διεξάγει, επιλαμβάνεται, συνεχίζει ή διακόπτει οποιαδήποτε διαδικασία ή δίωξη εναντίον οποιουδήποτε προσώπου για οποιοδήποτε αδίκημα. Έχει ευθύνη να επιβλέπει την τήρηση του Νόμου. Ο Γενικός Εισαγγελέας, βοηθούμενος από το Βοηθό Γενικό Εισαγγελέα είναι *paris patriam*. Η εφαρμογή του Ποινικού Δικαίου και η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι μέσα στις αρμοδιότητες του Γενικού Εισαγγελέα της Δημοκρατίας. Θέματα που αναφέρονται σε ποινικά αδικήματα, διερεύνηση διάπραξης τους και έναρξη ποινικής διαδικασίας είναι στην αποκλειστική δικαιοδοσία του. Οι οδηγίες του πάνω στα θέματα αυτά δεν μπορούν να θεωρηθούν ως μια απλή νομική γνωμοδότηση, την οποία οργανισμός δημοσίου δικαίου μπορεί να παραγνωρίσει με επιλογή διάφορης γνωμοδότησης από άλλο δικηγόρο.»

Προς ολοκλήρωση της εικόνας της ιδιομορφίας του θεσμού του Γενικού Εισαγγελέα παραθέτουμε και τα διαλαμβανόμενα στο **Άρθρο 57 του περί Δικαστηρίων Νόμου του 1960, Ν. 14/60:**

«Αγωγαί υπό ή κατά της Δημοκρατίας

57. Αγωγαί υπό της Δημοκρατίας εναντίον οιαυδήποτε προσώπου, εκτός εάν άλλως προβλέπεται υπό οιαυδήποτε νόμου, θα εγείρονται εν ονόματι του Γενικού Εισαγγελέως της Δημοκρατίας, και αγωγαί εκ μέρους οιαυδήποτε προσώπου κατά της Δημοκρατίας, εκτός εάν άλλως προβλέπεται υπό οιαυδήποτε νόμου, θα εγείρονται εναντίον του Γενικού Εισαγγελέως της Δημοκρατίας ως εναγομένου. Τοιαύται αγωγαί, τηρουμένων των διατάξεων οιαυδήποτε νόμου ή διαδικαστικού κανονισμού, θα εκδικάζονται κατά τον αυτών τρόπον, ως προς όλας τας απόψεις, ως και αι δίκαι μεταξύ ιδιωτών διαδίκων.»

Προκύπτει αβίασια από τα πιο πάνω ότι η θεσμοθετημένη από το Σύνταγμα υπόσταση του Γενικού Εισαγγελέα και η εξουσία που ευθέως περιβάλλει το πρόσωπό του, εκπορευόμενη από σαφείς συνταγματικές πρόνοιες, του προσδίδουν την ιδιότητα του «οργάνου» ή «αρχής», για σκοπούς του **Άρθρου 139**.

Επανερχόμενοι στην ουσία της προσφυγής σημειώνουμε ότι ο ευπαιδευτος συνήγορος της Βουλής των Αντιπροσώπων, παραπέμποντας στον δικαστικό λόγο της απόφασης **Πρόεδρος Δημοκρατίας v. Βουλής των Αντιπροσώπων (Αρ. 3) (1994)**

3 ΑΑΔ 93, εισηγήθηκε ότι σκοπός της υπό κρίση Απόφασης δεν ήταν η δημιουργία δικαιωμάτων ή υποχρεώσεων, αλλά ψήφισμα καθαρά πολιτικού περιεχομένου, το οποίο «..... ασκεί *δριμεία κριτική στον Γενικό Εισαγγελέα και του Βοηθό του για τα θέματα στα οποία παραπέμπει.*». Ως εκ τούτου, θέτει ο συνήγορος, ότι δεν υπόκειται σε δικαστικό έλεγχο.

Στην πιο πάνω υπόθεση, Αναφορά δυνάμει του **'Αρθρου 140** του **Συντάγματος**, η Βουλή απέστειλε στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας απόφασή της για έκδοση στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας, βάσει του **'Αρθρου 52** του **Συντάγματος**, με την οποία αξίωνε την αναίρεση της απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου για ανάκληση προηγούμενων αποφάσεών του, με τις οποίες απολύθηκαν 62 κρατικοί υπάλληλοι για λόγους δημοσίου συμφέροντος. Το Ανώτατο Δικαστήριο έκρινε ότι η απόφαση της Βουλής δεν μπορούσε να εκδοθεί, καθότι βρισκόταν σε αντίθεση με τα **'Αρθρα 54** και **61** του **Συντάγματος**, ήτοι συνιστούσε επέμβαση στον τομέα της εκτελεστικής λειτουργίας και παραβίαζε την αρχή της διάκρισης των Εξουσιών. Δεν αμφισβητήθηκε όμως από το

Ανώτατο Δικαστήριο το δικαίωμα της Βουλής να κρίνει ή να επικρίνει το κυβερνητικό έργο, να παίρνει πολιτικές θέσεις ή να προβαίνει σε εισηγήσεις για την καλύτερη λειτουργία της Εκτελεστικής Εξουσίας. Όπως διευκρινίστηκε, **σελ. 106**, αποφάσεις αυτής της κατηγορίας, « με τις οποίες δε σκοπείται η γένεση δικαιωμάτων και υποχρεώσεων με την έκδοσή τους, δεν υπόκεινται σε δικαστικό έλεγχο.».

Στην υπό εξέταση περίπτωση τα γεγονότα διαφοροποιούνται. Δεν συμφωνούμε, με όλο το σεβασμό, με την προσέγγιση της Βουλής των Αντιπροσώπων ότι βρισκόμαστε ενώπιον απόφασης καθαρά πολιτικής φύσης ή ενώπιον περίπτωσης κρίσης ή επίκρισης του έργου του Γενικού Εισαγγελέα.

Όπως και στην απόφαση **Πρόεδρος της Δημοκρατίας (αυωτέρω)** εντοπίζεται, ο όρος «*απόφαση*», σε αντίθεση με τον όρο «*νόμος*», δεν καθορίζεται στο Σύνταγμα. Το ίδιο το περιεχόμενο της εκάστοτε πράξης/απόφασης προσδιορίζει και τον χαρακτήρα της. Στην παρούσα περίπτωση, η Βουλή επιχειρεί να ελέγξει τον Γενικό Εισαγγελέα της Δημοκρατίας τον

οποίο και καλεί να δράσει κατά συγκεκριμένο τρόπο, απέχοντας από ενέργειες που, σαφώς κατά το Σύνταγμα, εμπίπτουν στην αποκλειστική του αρμοδιότητα. Επιπρόσθετα, σε περίπτωση άρνησης και/ή παράλειψης του Γενικού Εισαγγελέα να συμμορφωθεί ως ανωτέρω, καλείται το Ανώτατο Δικαστήριο - προφανώς στη βάση των **'Αρθρων 112.4, 153.7(4), 153.8(1)(2)(β) και (3) του Συντάγματος** και του **'Αρθρου 9(β) του περί Απονομής της Δικαιοσύνης (Ποικίλαι Διατάξεις) Νόμου του 1964, Ν.33/1964** - να ενεργήσει, αυτεπάγγελα, εξετάζοντας ζήτημα ανάρμοστης συμπεριφοράς.

Τα πιο πάνω, δεν συνιστούν πολιτική δήλωση. Σκόπευαν στην γένεση δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, στόχος που έλαβε σάρκα και οστά, αλλά και περιβλήθηκε τον μανδύα νομικής ισχύος, μέσω της δημοσίευσης της Απόφασης, δυνάμει του **'Αρθρου 82 του Συντάγματος**. Η ίδια η Βουλή, διά του Γενικού Διευθυντή της, με την προαναφερθείσα επιστολή ημερ. 26.4.2021, επικαλούμενη το **'Αρθρο 52 του Συντάγματος**, προχώρησε, στις 10.5.2021, στη δημοσίευση στην Επίσημη

Εφημερίδα της Κυπριακής Δημοκρατίας. Είναι άνευ σημασίας το γεγονός ότι σε μεταγενέστερο χρόνο, την 26.5.2021, ο Γενικός Διευθυντής της Βουλής των Αντιπροσώπων με επιστολή του στο Διευθυντή του Κυβερνητικού Τυπογραφείου, ζήτησε όπως διορθωθεί ως λανθασμένη η προηγούμενη αναφορά, στην επιστολή ημερ. 26.4.2021, στο **Άρθρο 52** του **Συντάγματος** «..... καθότι η σχετική Απόφαση της Βουλής ως πολιτικού διακηρυκτικού τύπου αποστέλλεται στο Κυβερνητικό Τυπογραφείο προς απ' ευθείας δημοσίευση.». Παρεμβάλλουμε ότι η ως άνω επιστολή, ημερ. 26.5.2021, απεστάλη μετά την καταχώρηση της υπό εξέταση προσφυγής, στα πλαίσια της οποίας ηγέρθησαν τα σχετικά νομικά ζητήματα, τα οποία και επιχείρησε να καλύψει η εν λόγω επιστολή. Ούτως ή άλλως, όπως ήδη λέχθηκε, ο χαρακτήρας της επίδικης πράξης προσδιορίζεται από το ίδιο το περιεχόμενό της.

Το κρίσιμο ερώτημα που εγείρεται για εξέταση είναι κατά πόσον υπάρχει σύγκρουση ή αμφισβήτηση εξουσίας ή αρμοδιότητας, στα δύο όργανα, κύρια προϋπόθεση για την εφαρμογή του **Άρθρου 139**. Οι όροι «σύγκρουση» και

«αμφισβήτηση εξουσίας», έχουν ερμηνευθεί διασταλτικά. Είναι παραδεκτή η επίκληση του υπό αναφορά άρθρου προς επίλυση διαφοράς η οποία ανακύπτει, όπου προκύπτει διαφωνία ως προς τα όρια των αρμοδιοτήτων μεταξύ οργάνων ή όπου προκύπτει ανάληψη εξουσίας από ένα όργανο, η οποία αμφισβητείται από άλλο. Σε κάθε περίπτωση, αντικείμενο της δίκης είναι η εγκυρότητα της πράξης ή απόφασης, η οποία προκαλεί τη σύγκρουση ή δημιουργεί την αμφισβήτηση (**Δημοτικό Συμβούλιο Γεροσκήπου κ.ά. v. Υπουργικού Συμβουλίου (1996) 3 ΑΑΔ 389**).

Εν προκειμένω, η υπό κρίση Απόφαση της Βουλής των Αντιπροσώπων παραβιάζει τις συνταγματικά κατοχυρωμένες εξουσίες του Γενικού Εισαγγελέα, παρεμβαίνει στις αποκλειστικές αρμοδιότητές του και πλήττει το ανέλεγκτο της εξουσίας του, όπως κατοχυρώνεται από τα **Άρθρα 112-114 του Συντάγματος**.

Επιπρόσθετα, η δημοσίευση της Απόφασης κατ' ακολουθία του **Άρθρου 82 του Συντάγματος** και κατ' επίκληση του

Άρθρου 52, συνιστά συνταγματική εκτροπή. Το **Άρθρο 52** του **Συντάγματος** δεν θέτει οποιοδήποτε περιορισμό ως προς τη φύση των αποφάσεων που μπορεί να αποσταλούν από τη Βουλή στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας για έκδοση διά δημοσιεύσεως στην Επίσημη Εφημερίδα, ούτε αναγνωρίζει στον Πρόεδρο διακριτική ευχέρεια να μην προβεί στην έκδοση τέτοιας απόφασης, εκτός αν αναφέρει το θέμα στο Ανώτατο Δικαστήριο, βάσει του **Άρθρου 140** του **Συντάγματος**. Δεν εγείρεται θέμα προς έκδοση, με βάση το **Άρθρο 52**, μόνο όπου το αντικείμενο που αποστέλλεται από τη Βουλή στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας δεν αποτελεί νόμο ή απόφαση. Ως τονίζεται και στην απόφαση **Πρόεδρος της Δημοκρατίας v. Βουλής των Αντιπροσώπων (1985) 3 ΑΑΔ 1429**, η έκδοση αποτελεί προϋπόθεση για την εφαρμογή οποιουδήποτε νόμου ή απόφασης της Βουλής των Αντιπροσώπων. Χωρίς έκδοση κανένας νόμος ή απόφαση δεν αποκτά νομική ισχύ.

Στην προκειμένη περίπτωση, η συνταγματική εκτροπή συνίσταται στο αδιαμφισβήτητο γεγονός της δημοσίευσης της Απόφασης, στοιχείο που της προσέδωσε έννομο αποτέλεσμα στη

βάση του μαχητού τεκμηρίου της συνταγματικότητας, χωρίς προηγουμένως να ακολουθηθεί η υπό του **Άρθρου 52** του **Συντάγματος** προβλεπόμενη διαδικασία, ήτοι η εμπλοκή του Προέδρου της Δημοκρατίας, προκειμένου, ο τελευταίος, να ήταν σε θέση να ασκήσει αποτελεσματικά τις συνταγματικές εξουσίες με τις οποίες περιβάλλεται το αξίωμά του. Αυτή είναι και η μόνη προβλεπόμενη από το Σύνταγμα διαδικασία δημοσίευσης των νόμων ή αποφάσεων, διαδικασία που συναρτάται άμεσα με το αναγκαίο επίπεδο θεσμικών ισορροπιών και αλληλοελέγχου των Εξουσιών.

Η προσφυγή γίνεται αποδεκτή. Η Απόφαση της Βουλής που αποτελεί το αντικείμενο της προσφυγής κηρύσσεται εξ υπαρχής άκυρη και άνευ οιασδήποτε απολύτως νομικού αποτελέσματος. Ωσαύτως, ακυρώνεται στην ολότητά της.

Η απόφαση του Δικαστηρίου να κοινοποιηθεί αμέσως προς πάντα τα ενδιαφερόμενα μέρη και προς τον Πρόεδρο

της Δημοκρατίας, προς εφαρμογή των διαλαμβανομένων
στο Άρθρο 139.6 του Συντάγματος.

Α.Ρ. ΔΙΑΤΣΟΣ, Δ.

Κ. ΣΤΑΜΑΤΙΟΥ, Δ.

Τ.Θ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, Δ.

Τ. ΨΑΡΑ-ΜΙΛΤΙΑΔΟΥ, Δ.

Χ. ΜΑΛΑΧΤΟΣ, Δ.

Δ. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, Δ.

Λ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΥ-ΑΝΔΡΕΟΥ, Δ.

Ι. ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ, Δ.

Ν. ΣΑΝΤΗΣ, Δ.

ΣΦ.